

آیت الله جوادی آملی

معاد

منکرین معاد

«ان الجنة حقت بالمكارة وان النار حقت بالشهوات» (۳)

اگر انجام وظائفی که رسول اکرم (ص) فرموده دشوار است در قبالت بشارتی هم دارد. اگر کسی خیال کند انسان بساوه و بیپهوده خلق شده است یعنی بعد از مرگ خبری نیست، عاملی در او نیست که دست از لذات بکشد و دشواریها را تحمل کند. قرآن کریم انسان را دائمی و ابدی میداند که زوال برای او نیست زیرا از عالمی به عالم دیگر منتقل می شود:

«وَيَسِّرُ الْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا» (۴)

به مؤمنین بشارت ده که پس از مرگ فضل کبیر الهی در انتظار آنان است.

و دو نمونه دیگر از صفات حضرت (ص) را بشناسید و دو نمونه دیگر آورده شده است:

۱- انداز ۲- تشبیه و این دو صفت ناظر به مسئله معاد است که جریان رسالت را همراه با مسأله معاد ذکر نموده است. بدینصورت:

در برابر فضائل نیکان بشارت بدهید و در قبالت تبهکاران انداز کنید، زیرا اگر کسی این چنین بندارد که قیامتی و حسابی نیست همچنانکه قرآن می فرماید:

«أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى» (۲)
داعی ندارد که از شهوات برهیزد و تن به دشواریها دهد زیرا بهشت احاطه به دشواریها و جهنم احاطه به شهوات و لذات شده است چنانچه علی (ع) میفرماید:

قرآن کریم رسالت انبیا را ضروری می داند و هدف رسالت را قیام مردم بالقسط میداند و برای پیاده شدن هدف انبیا، یاد معاد را مؤثرترین عامل می شمرد.

انسجام نبوت و معاد

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُنِيرًا وَنَذِيرًا وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِذِيكُمُوسِرًا حَاجًّا مُبْتَرًا، وَبَشِيرًا لِلْمُؤْمِنِينَ بِأَنَّ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ فَضْلًا كَبِيرًا» (۱)

نام مبارک پیامبر و رسول اکرم (ص) با لقب نبوت یا رسالت آمده و هرگز پیامبر را با اسم صدا نمی کنند در این آیه، می فرماید: ما تورا تا هدف رساندیم که نمونما سوا سوه باشی و هم شاهد اعمال امت در دنیا و در قیامت باشی

خدا و منکرین معاد

"وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا آخِرْنَا إِلَىٰ آجَلٍ قَرِيبٍ نَحْبُ دَعْوَتِكَ وَتَتَّبِعُ الرَّسُولَ لَوْلَا نُكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُم مِّنْ زَوَالٍ وَسَكَنتُمْ فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا لَكُمْ الْأَمْثَالَ" (۵)

مردم را بترسان از روزیکه عذاب میآید و ظالمین در آنروز گویند:

"بروردگارا ما را مهلت ده برای اینکه دعوت ترا بپذیریم و از پیامبرانی که دعا علی الی الله بودند پیروی کنیم".

البته این خواهش در هنگام ظهور جریان بعد از مرگ می باشد در جواب گفته میشود: مگر نه آن بود که قبلا اصرار داشتید و باورنان شده بود که ماندنی هستید. قرآن جریان آن سرمایه دار را نقل می کند:

"وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ، وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا" (۶)

وقتی داخل باغ شد گفت: گمان نمی کنم این باغ از بین برود و در باره قیامت هم گمان نمی کنم معادی باشد و اگر هم باشد همانظوری که الان منتعمیم، آنجا هم از نعمتها برخوردار خواهیم بود.

"أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ... " در جواب تبهکاران گفته می شود: مگر شما آتیهائی نمودید که با قسم و سوگند

می گفتید ما از بین نمی رویم با اینکه گذشتگان خود را دیدید از بین رفتند و شما جانشین آنها شدید و ما آنها را بخاک کشیدیم در صورتیکه آنها فکر نمی کردند از بین بروند و این صحنهها را از نزدیک مشاهده کردید ولی متنبه نشدید. (۷)

"وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِندَ اللَّهِ مَكْرَهُمْ" و "إِنْ كَانَ مَكْرَهُمْ لَيَرْزُقُنَا مِنْهَا لُجْبَالًا" (۸)

تبهکارانی بودند که هر چه را در توان داشتند از لحاظ توطئه و نقشه اعمال کردند نقشه های اینها در مهار قدرت خدا است و او میداند چگونه توطئه میکنند و بر فرض اینکه خدا بر همه چیز آگاه است پس این توطئه و مکرشان بی اثر خواهد بود اگر چه در حدی باشد که کوهها از آن زیر رو شود، و از بین برود، چون در حضور خدا است.

یک نکته ادبی

اگر "ان" در آیه "وَأَنْكَرُوا مَكْرَهُمْ..." وصلیه باشد معنی چنین میشود: "اگر چه مکر آنها بطوری باشد که کوه را فرو ریزد، باز هم چون نزد خداست بی اثر است، برای اینکه نظام آفرینش در اختیار او است و همه این بیج و مهره ها را او عالم است و به تمام راه های نفوذی این نقشه آگاه است. ولی اگر "ان" نافیقه باشد معنی چنین میشود: مکر آنها این طور نیست که بتواند کوه را فرو ریزد، اگر دین به منزله جبال است و اگر مو" من" کالجبل الراسخ" است، مگر اینها نمی توانند کوه را زیر و رو کند! و نمونف های این معجزه الهی را انقلاب اسلافی خوب تبیین کرد. کسیکه با آیات الهی در

تماس است و آیات را تلاوت میکند، ببیند که هر لحظه تازه است.

"فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخْلِفًا وَعِدَةَ رُسُلَهُ" "إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ" (۹)

هرگز نپندارید که خدا نسبت به انبیاش خلف وعده کند، اصلا در هیچ موردی خلف وعده نیست تا چه رسد به انبیا! ش خلف وعده شود چون فرموده:

"إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي—" "الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ" (۱۰)

هیچ پیامبر و هیچ مؤمنی لله قیام نکرد مگر اینکه پیروز شد، هم در دنیا و هم در آخرت. و خدای متعال هرگز خلف وعده ندارد، چرا؟ چون "إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ" از تبهکاران انتقام می گیرد، عزیز است و راه برای بیگانه ها باز نیست که قدرت خدای را بگیرند.

مجرمین در روز قیامت در فشارند

تَرَىٰ لِمُجْرِمٍ مَّقْرَبِينَ فِي الْأَضْغَادِ" (۱۱) — تبهکاران در همه نشئات در فشارند، نه تنها در حال مردن، نه تنها در قبر، نه تنها در قیامت جایی برای ایستادن ندارند و در فشار هستند بلکه در جهنم نیز جای وسیع ندارند و در فشار هستند. آنکس که از شرح صدر برخوردار نبود، روحش پرواز نکرد و در تنگنای طبیعت ماند، در همه این ادوار وجودی در حلقه و سلسله زنجیر بسته است، در دنیا هم بسته است برای اینکه خداوند فرمود:

"مَنْ أَمْرَسَ عَنِ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَبِيتَهُ"

"فَسَنَّا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعْنَى" (۱۲)

کسی که از یاد خدا روی برگرداند و اعراض کند در معیشت تنگ قرار می گیرد. معیشت تنگ به معنای فقر نیست همچنانکه علی —

کسی که از شرح صدر برخوردار نبود،

روحش پرواز نکرد و در تنگنای طبیعت ماند،

در همه ادوار وجودی، در حلقه و سلسله زنجیر

بسته است.

است زیر پوشش آتش قرار دارد چون عمری با صورت معصیت کردند نه پشیمانی به خاک مالیدند ، نه چهره بشاش نسبت به مؤمنین داشتند و این نشان میدهد که همان عمل است که به این صورت در می آید همچنانکه در سوره مبارکه بقره داشت :

" كَذَلِكَ يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ " " عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ " (۱۸) در سوره زلزال فرموده :

" يَوْمَئِذٍ يَصُدُّ النَّاسَ أَسْفَاطًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ " " فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ " " مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ " (۱۹) " هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ " " لِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَكَّرَ " " أُولُو الْأَلْبَابِ " (۲۰)

این بهترین تبلیغی است برای مردم برای اینکه انذار شوند که رسالت وقتی اهدافش محقق میشود که مردم یاد معاد باشند . امیدواریم که یاد معاد را خدا به عنوان بهترین نعمت به همه اعطا کند . والسلام علی من اتبع الهدی .

ادامه دارد

- ۱ - سوره احزاب - آیه ۲۷-۲۵
- ۲ - سوره قیامت - آیه ۲۶
- ۳ - نهج البلاغه - خطبه ۱۷۶
- ۴ - سوره احزاب - آیه ۲۷
- ۵ - سوره ابراهیم - آیه ۲۵-۲۲
- ۶ - سوره کهف - آیه ۲۵-۲۹
- ۷ - در زمان جاهلیت مرسوم بود ، به اشتباهی که مقداری عظمت و دوام داشت می گفتند : این از بین رفتی نسبت الان هم گاهی شنیده می شود . فرش محکم با است ، نمیر است ! - من ، مال نمیر است ، کما این از فرهنگ طاغوت است .
- ۸ - سوره ابراهیم - آیه ۴۶
- ۹ - سوره ابراهیم - آیه ۴۷
- ۱۰ - سوره مؤمن - آیه ۵۱
- ۱۱ - سوره ابراهیم - آیه ۴۹ ، اصفا به معنای قید و زنجیرهایی است که به دست و پای مجرمین می بندند .
- ۱۲ - سوره طه - آیه ۱۲۴
- ۱۳ - نهج البلاغه - کلمات قصار ۳۷۱
- ۱۴ - سوره انفال - آیه ۵۰
- ۱۵ - سوره فرقان - آیه ۱۳
- ۱۶ - سوره ابراهیم - آیه ۵۱-۵۰
- ۱۷ - سوره غاشیه - آیه ۷-۶
- ۱۸ - سوره بقره - آیه ۱۶۷
- ۱۹ - سوره زلزال - آیه ۸-۶
- ۲۰ - سوره ابراهیم - آیه ۵۲

علیه السلام - فرموده :
" . . . ولا کنزاً غنی من القناعة . . . " (۱۳)

هیچ گنجی غنی تر از قناعت نیست ، ولی از آنجائیکه تنبهار به این فکر است که ثروت اندوزی کند ، درخروش این است که چگونه بپفزاید و چگونه کم یا کم نشود و لذا همیشه در فشار است ، هیچ آسایشی ندارد ، خوابش نمی برد ، احساس ایمنی و آرامش پیدا نمی کند ، در هنگام مردن هم به تعبیر این آیه :

" وَ لَوْ تَرَى إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا " " الْمَلَائِكَةُ يُمْسِكُونَ وجوههم وادبارهم " " وَ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ " (۱۴)

با فشار ، با سلی خوردن به صورت و پشت و آسیب دیدن ، جان میدهد . در آیه :
" وَإِذَا أُلْقُوا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّبِينَ " " دَعَوْا هُنَا لِيَكُ تُبُورًا " (۱۵)

در مکان تنگ جای دارند و دست و پای آنها در قید و زنجیر بسته است .

خوراک و پوشاک مجرمین

" سَرَابِلُهُمْ مِنْ قَطْرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهُهُمْ " " النَّارُ ، لِيَجْزِيَ اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ " " إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ " (۱۶)

پوشاک آنان از قطران است ، قطران ماده سباهی است مانند قبر که بدنه کشتیها را با آن روغن مالی می کنند .
" لَيْسَ لَهُمْ كَلَامٌ إِلَّا مِنْ شَرِّعٍ لِأَيْمُنٍ " " وَ لَا يَغْنَى مِنْ جُوعٍ " (۱۷)

خوراکشان ضریع است ، ضریع به تیغهای بیابانی میگویند که خوراک حیوانات است مثل شتر و امثال آن که هم سیر می شوند و هم جاق ، اما ضریع جهنم ، حیوان انسان نما را نه سیر میکند ، نه فربه .
شریفترین اعضا آنها که چهره و صورت

- سوم خرداد : فتح خرمشهر در عملیات طریق القدس (۱۳۶۱)
هفتم خرداد : گشایش اولین دوره مجلس شورای اسلامی (۱۳۵۹)
سیزدهم خرداد : روز دستگیری رهبر کبیر انقلاب ، امام خمینی در آغاز نهضت (۱۳۲۲)
پانزدهم شعبان : ولادت با سعادت امام زمان ، قائم آل محمد (ع) (۲۵۵ هـ . ق)
پانزدهم خرداد : سالروز قیام خونین ۱۵ خرداد و نخستین حرکت همگانی ملت سلمان ایران . (۱۳۲۲)
هفدهم خرداد : سومین حمله وحشیانه رژیم سفاک پهلوی به مدرسه فیضیه ، پایگاه امام صادق (ع) . (۱۳۵۴)
هفدهم خرداد : سومین تجاوز اسرائیل غاصب به مسلمین . (۱۳۴۶)
بیستم خرداد : شهادت آیت الله سید محمد رضا سعیدی خراسانی توسط جلادان رژیم خونخوار پهلوی ، در زندان . (۱۳۴۹)
بیستم خرداد : عزل بنی صدر از فرماندهی گل قوا به فرمان امام امت . (۱۳۶۰)
بیست و سوم خرداد : فرمان امام مینی بر تشکیل ستاد انقلاب فرهنگی . (۱۳۵۹)
بیست و ششم خرداد : شهادت سربازان دلیر امام خمینی ، برادران : بخارایی ، امانی ، هرنیدی و نیک نژاد از گسروه مؤتلفه اسلامی . (۱۳۴۲)
هفتم رمضان : وفات حضرت ابو طالب (سال سوم قبل از هجرت)